

Pääkirjoitus

Tutkimustiedon julkaiseminen suomen kielellä on tärkeää

Suomen kielen käyttö tieteellisessä julkaisemisessa on ajankohtainen aihe. Julkaisukulttuurissa on kulu-
neen kymmenen vuoden aikana tapahtunut selvä muutos. Julkaisutahti on nopeutunut ja julkaiseminen
pirstaloitunut. Tutkijoille julkaisukanavaan ja raportointikieleen liittyvien vaihtoehtojen pohtimisesta
on tullut tärkeä osa arkea, ja samalla julkaiseminen on voimakkaasti, melko nopeasti ja vähin äänin
englanninkielistynyt. Muutosten taustalla eivät kuitenkaan ole yksittäisten tutkijoiden itsenäiset valin-
nat vaan laajempi tiede- ja korkeakoulupolitiikkaan sekä kansainvälisiin virtauksiin kytkeytyvä ilmiö,
jonka kaikkia vaikuttimia ja varsinkaan kaikkia seurauksia ei vielä tunneta.

Tämän pääkirjoituksen julkaisemisen aikoihin valmistuu Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaama
raportti, jonka tavoitteena on selvittää kansalliskielten asemaa korkeakouluopetuksessa ja tieteelli-
sessä tutkimuksessa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023). Myös me *Puhe ja kieli* -lehden toimittajat
päätimme pohtia hiukan tätä kysymystä omista lähtökohdistamme kaksikielisen tieteellistä tutkimusta
julkaisevan lehden toimittajina sekä itsekin eri kieliaineita edustavina tutkijoina.

Suurin osa suomalaisissa yliopistoissa tehdystä vertaisarvioidusta tutkimuksesta julkaistaan nykyään
ulkomaisten kustantajien julkaisuissa, siis lähinnä muulla kielellä kuin suomeksi. Erityisesti englannin
kielen valta-asema tiedejulkaisemisessa on 2000-luvun alussa vahvistunut ja näyttää edelleen vahvistu-
van. Muutaman vuoden takaiset tilastot osoittavat, että vuosina 2015–2018 kotimaisten tiedekustanta-
jien osuus oli vain reilu kymmenesosa kaikista julkaisuista (Koivisto, 2021).

Vaikka tieteenalakohtaiset erot julkaisemisessa ovat suuria ja kansainvälisen julkaisemisen osuus
suuri erityisesti luonnontieteissä ja teknologiaan liittyvillä aloilla, myös kielitieteissä ja humanistisilla
aloilla sekä yhteiskuntatieteissä kotimaisilla julkaisijoilla oli tarkastelujaksolla selvä vähemmistörooli
noin 30–40 %:n julkaisukattavuudella. Koska lukuihin sisältyvät muutkin kuin suomenkieliset julkaisut,
on suomenkielisten julkaisujen osuus suomalaisen tiedejulkaisemisen kentällä todellisuudessa hyvin
pieni. Muutosta on julkisessa keskustelussa perusteltu etenkin englanninkielisen tutkimuksen muuta
paremmalla vaikuttavuudella ja siihen on suhtauduttu ikään kuin väistämättömänä kehityskulkuna.

Miksi tieteellisiä kirjoituksia ja tuloksia sitten tulisi julkaista myös suomeksi? Ensisijaisesti kyseessä
on saavutettavuuden näkökulma (ks. myös esim. Grünthal, 2019). Tieteen tulosten tulisi olla kaik-
kien saatavilla, eikä ainoastaan niiden, jotka osaavat englantia tai muuta tieteen *lingua franca* -kieltä.
Suomenkielinen julkaiseminen ei ainoastaan ylläpidä tieteellisen keskustelun ja siihen liittyvät käsit-
teistön ja kielen elinvoimaisuutta, vaan myös mahdollistaa tutkimustulosten paremman arvioitavuuden
ja hyödyntämisen yhteiskunnallisessa keskustelussa. Mikäli kaikki yhteinen päätöksenteko perustuu
tieteelliseen ”käännösjournalismiin”, on vaarana, että tuloksiin liittyviä nyansseja ja tulkinnanvarai-
suuksia jää pimentoon tai kyseenalaistamatta. Lisäksi julkaisemisen voimakas rajautuminen yhteen
kieliympäristöön voi kapeuttaa tutkimuksen sisältöjä eli vaikuttaa siihen, millaisia ilmiöitä ja kuinka
syvällisesti tiedejulkaisemisessa raportoidaan.

Samankaltainen saavutettavuusnäkökulma koskee myös julkaisujen kirjoittajia, tieteen tekijöitä.
Tieteen tekijöiden on tärkeää voida kirjoittaa tutkimistaan ilmiöistä ja ilmaista monimutkaisia abstrak-
teja asioita itselleen vahvalla ajattelukielellä. Pelkkien *lingua franca* -kielten varassa ajattelu ja asioiden
käsitteily voi jäädä pintapuoliseksi. Jos julkaisut suunnataan kansainväliselle yleisölle, tutkimusaiheen
ja tulosten kytkeminen suomalaiseen yhteiskuntaan myös väistämättä jää vähemmälle kuin kotimaiselle
yleisölle kirjoitettaessa. Lisäksi itse kirjoitusprosessi vaatii enemmän aikaa ja resursseja, eikä kielellistä
ilmaisua välttämättä osata arvioida samalla varmuudella kuin itselle vahvalla kielellä kirjoitettaessa.

Suomenkielisen tiedejulkaisemisen vähyys vaikuttaa välillisesti myös korkeakouluopetukseen,
sillä suomella on edelleen tärkeä rooli opetus- ja työkielenä korkeakouluissa sekä tutkijayhteisössä.
Suomenkieliset julkaisut ovat tärkeitä opiskelumateriaaleja, ja opiskelijoiden voi olla vaikea kehittää

oman tieteenalansa kielitaitoa, osaamista ja syvällistä ajattelua, jos tutkimukseen perustuva opetus pohjautuu lähinnä englanninkielisiin lähteisiin. Koska tutkimus ruokkii tulevien osaajien kouluttamista kaikilla koulutusasteilla, tutkimustiedon saavutettavuus on tärkeää muidenkin kuin korkeakoulujen näkökulmasta.

Ei pidä unohtaa sitäkään, että suomen käyttöä tutkimuksen kielenä puoltaa sen asema Suomen toisena virallisena kielenä. Suomen kieltä roolia tulee ylläpitää yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla, ja tämä tarkoittaa myös suomen säilyttämistä akateemisen viestinnän kielenä. Tieteen tulisi ylipäättään heijastaa maailman kielistä ja kulttuureista löytyvää monimuotoisuutta tiettyyn – esimerkiksi rahoitus- tai meritoitumisjärjestelmän ohjaamaan – muottiin pakottamiseen sijaan. Suomenkielinen tiedejulkaiseminen auttaa varmistamaan, että tutkimuksissa pääsevät esiin myös suomalaiset näkökulmat ja kulttuuriset tekijät.

Yksittäiset toimijat ovat valinnoissaan pitkälti syntyneiden konventioiden armoilla: päätös julkaista tutkimus suomeksi tai ruotsiksi voi vähentää todennäköisyyttä, että tutkimus tulee huomioiduksi kansainvälisesti, mutta myös vaikuttaa kielteisesti esimerkiksi tutkijanuralla meritoitumiseen. Siksi vastuu esimerkiksi yksittäisten julkaisujen suuntaamisesta tutkimuksen annista eniten hyötyvälle yleisölle tai sisältöjen kytkemisestä suomalaiseen yhteiskuntaan ei ole vain yksittäisillä tutkijoilla (ks. myös Puuska & Miettinen, 2008). Suomen kielen käyttöalan säilyminen kattavana ja monipuolisena edellyttää sillä toimimisen arvostamista myös kieli- ja tiedepoliittisessa päätöksenteossa, akateemisessa yhteisössä ja rahoituskanavissa. Kaikilla tasoilla, myös tiedeyhteisöissä, tarvitaan tietoa ja avointa, eri näkökulmat huomioivaa kriittistä keskustelua tiedejulkaisemisen kielikysymyksistä.

16.3.2023

Mari Honko, Laura Kanto, Antti Saloranta ja Mari Wiklund

LÄHTEET

- Grünthal, S. (2019). Miksi tutkimusta kannattaa julkaista myös kotimaisilla kielillä? *Kasvatus & Aika*, 13(3), 46–51. <https://doi.org/10.33350/ka.80057>
- Koivisto, E. (2021). *Tiedejulkaiseminen on monipuolista, monitieteistä ja monikielistä*. Vastuullinen tiede 21.9.2021. <https://vastuullinentiede.fi/fi/ajankohtaista/tiedejulkaiseminen-monipuolista-monitieteista-ja-monikielistä>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023). *Selvityshenkilö tarkastelee kansalliskielten asemaa korkeakouluopetuksessa ja tieteellisessä tutkimuksessa*. Tiedote 12.1.2023. <https://okm.fi/-/selvityshenkilö-tarkastelee-kansalliskielten-asemaa-korkeakouluopetuksessa-ja-tieteellisessä-tutkimuksessa>
- Puuska, H.-M. & Miettinen, M. (2008). *Julkaisukäytännöt eri tieteenaloilla*. Opetusministeriö: Koulutus- ja tiedepoliitiikan osasto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-566-2>